

МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ

Година XXVII

6/1998

европейски срещи

ГРАЖДАНСКИ ФОРУМ ЗА
ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ

панорама

РАЗШИРЯВАНЕТО НА НАТО И СИГУРНОСТТА
И СТАБИЛНОСТТА В ЕВРОПА

Любен Петров

ФОРМИРАНЕ НА БЛОКОВЕ
В ЛАТИНСКА АМЕРИКА

Хавиер Игера

анализи и прогнози

ОСНОВНИ ФАКТОРИ НА БАЛКАНИТЕ

Мария Чавдарова

документи

12 ТЕЗИСА ЗА ЕВРОПА

СЪДЪРЖАНИЕ

Европейски срещи

ГРАЖДАНСКИ ФОРУМ ЗА
ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛАГАРИЯ
(София, 28.09.1998 г.) • / 5

панорама

РАЗШИРИЯВАНЕТО НА НАТО И СИГУРНОСТТА
И СТАБИЛНОСТТА В ЕВРОПА
• Ст. н. с. д-р Любен Петров / 56

ФОРМИРАНЕ НА БЛОКОВЕ В ЛАТИНСКА АМЕРИКА
• Хавиер Игера / 71

анализи и прогнози

ОСНОВНИ ФАКТОРИ НА БАЛКАНИТЕ
• Доц. д-р Мария Чавдарова / 79

ВЪНШНА ПОЛИТИКА И ЕЛИТ
• Доц. д-р Владимир Чуков / 87

обзори

ПРЕЗИДЕНТСКАТА ВЛАСТ В РУСИЯ
• Иван Маринов / 95

документи и архиви

12 ТЕЗИСА ЗА ЕВРОПА • / 98

СРЕЩИТЕ НА ЦАР БОРИС III С ХИТЛЕР
• Проф. Д. Даскалов / 108

реквизити

ЕДИН ПРОФЕСИОНАЛЕН ИСТОРИК
НА ДИПЛОМАТИЧЕСКОТО ПОПРИЩЕ
• Проф. Д-р Мицо Лалков / 121

НАУЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ ЗА БАЛКАНИТЕ
• Доц. д-р Мария Георгиева / 125

ПРЕЗИДЕНТСКАТА ВЛАСТ В РУСИЯ

*Иван Марино**

Един от най-главните дебати днес в Русия засяга внасянето на поправка в Конституцията и възможността за обновяване на руската форма на управление. Във връзка с това ще бъде полезно да се направи още един коментар и да се намери най-подходящото определение на тази форма на управление в Русия от 1993 г. насам.

За да анализираме подробно президентската институция в Русия, трябва да обърнем повече внимание на целия период от приемането на Конституцията до сега. Прекалено рано е да коментираме отслабването на президентската власт към този момент, което до голяма степен е причинено от здравословното състояние на Елцин.

Ако разглеждаме Конституцията, трябва веднага да подчертаем очевидната разлика в сравнение с президентската форма на управление в САЩ. Американският президент е не само глава на държавата, но едновременно с това ръководи и изпълнителната власт. В чл. 1 ал. 1 се казва: "Изпълнителната власт се осъществява от президента на Съединените американски щати". В Конституцията на Руската федерация за разлика от американската, се предвижда и институцията на председател на правителството, който "... определя основните направления на дейността на правителството на Руската федерация..." Трябва да се подчертава добре, че председателят на правителството изпълнява гореспоменатата функция "...в съответствие с указите на президента на Руската федерация..." (чл.113).

Формата на управление в Русия често се определя като полуправителска, по френски модел, където президентът и премиерът, в зависимост от ситуацията, разделят помежду си изпълнителната власт.

Според мен, руският модел за форма на управление е близък до френския само теоретично. Разглеждайки действащата Конституция от 1993 г., е очевидно, че през тези години в Русия реален и единствен лидер по отношение на изпълнителната власт е бил президентът на република-

* Специализант от Източен университетски институт(Неапол) в БАН

та. Основният закон предвижда неограничени пълномощия за него и постоянно превес над правителството и неговия председател. В чл. 83, ал. 2 се казва: "Президентът на републиката приема решения за оставка на правителството", което означава че тази оставка може да стане факт без особени проблеми.

Според Конституцията "Правителството издава постановления и разпоредби... на основание и за изпълнение на ...нормативните актове за президента на Руската федерация" (чл. 115, ал.1). Тези постановления и разпоредби на правителството "...могат да бъдат отменени в случай на тяхно противоречие с Конституцията на Руската федерация" (чл. 115, ал.3).

Това са само някои от тези конституционни механизми, които гарантираха на Елцин през годините върховенство над изпълнителната власт. То бе възможно благодарение на големия брой пълномощия, принадлежащи на Президента на Републиката. Президентът на Руската федерация "...определя основните направления на вътрешната и външна политика на държавата (чл. 80, ал.3). Той "... осъществява ръководство на външната политика на Руската федерация (чл. 86, ал.1) "...внася законопроекти в Държавната Дума" (чл.84,ал.3). Освен това президентът има право на вето (чл. 107, ал.3). Най-реалната неограничена сила на президента се проявява през тези години от пълномощията, предвидени от чл. 90, ал.1 да издава "...укази и разпоредби...", задължителни за изпълнение на цялата територия на Руската федерация" (чл. 90, ал.2). Те са само част от тези, които позволиха на Елцин да управлява държавата без никакъв риск да се създаде някаква опозиция от страна на премиера, както и от страна на Държавната Дума, заплашена от разпускане. В Русия тази полупрезидентска форма на управление практически не се трансформира както във Франция, в синтез между президентската и парламентарната система или в редуване на президентски или парламентарни фази. Ако обърнем внимание на действащата Конституция, т.е. на реалните действия на президента Елцин, без съмнение може да се каже, че в Русия съществува неограничена президентска власт.

Съществуват различни определения на полуправителската форма на управление, подобна на тази във Франция. "Формата на управление включва президентска и парламентарна съставни части". Президентска политическа система, само че в условията на съвместно съществуване премиер – председател на друга политическа сила. Дюверже определя полуправителската форма на управление на Франция в зависимост от възможните създадени ситуации като: "неограничена президентска форма на управление", в случай, че президентът се явява лидер на большинството от депутатите в парламента; "частична или ограничена фор-

ма на управление”, когато президентът е лидер на относителното мнозинство от депутатите в парламента; президентска форма на управление разделена на две”, когато президентът не е подкрепен от по-голямата част депутати в парламента. Всички тези определения не се отнасят за президента на Русия и обратно, в Русия през тези години съществува неограничена президентска власт, въпреки, че президентът не е имал никаква подкрепа от страна на Държавната Дума.

Във Франция на практика истинската сила на президента се основава също на поддръжката на парламента, ако тя съществува. Историята на държавното устройство на тази държава показва, че когато парламентарното мнозинство поддържа президента в действителност значително намалява ролята на първия по отношение на втория, с всички очевидни последици. По такъв начин френският парламент все пак играе някаква роля на “политически арбитър”, избирайки между президента на Републиката и премиера, когато те принадлежат към различни коалиции. През годините на такава слаба Държавна Дума не бе дана възможност за подобен избор. Единственият “арбитър на политическия живот там бе само президентът, който можеше да избира между парламента и правителството, като ги държеше по този начин в постоянно очакване за разпускане и оставка. Това сравнение показва, че президентската форма на управление на Русия, осъществявана от президента Елцин може да се определи по-скоро като хиперпрезидентска, и че президентската власт в Русия през разглеждания период бе значително по-силна от полупрезидентската във Франция въпреки че са близки, но само на теория.